Ontwerp watervisie

Meer dan water

Expeditie watervisie
samen onderweg naar 2030

Drents Overijsselse Delta
uw waterschap

Voorwoord

De wereld om ons heen is in verandering. We hebben te maken met klimaatverandering, we kampen met warme en droge zomers, maar ook met perioden met hevige neerslag. We zoeken naar nieuwe energiebronnen, de mogelijkheden om circulair te werken en iets moois en nuttigs te doen met de reststoffen uit onze processen. De opkomst en het gebruik van (nieuwe) chemische stoffen in het milieu stellen de maatschappij voor uitdagingen, en de digitale transformatie zet in sneltreinvaart door. Bovenstaande ontwikkelingen schetsen slechts een klein deel van de maatschappelijke vraagstukken die er spelen. Deze vraagstukken vragen steeds meer om een gezamenlijke aanpak en stellen ons voor de vraag op welke wijze wij als waterschap daar mee om willen gaan. Om daar antwoord op te kunnen geven moeten we weten waar we heen willen als waterschap, een visie op de toekomst. Een visie die iets zegt over waar wij voor staan als waterschap, hoe we dat willen bereiken en op welke wijze wij daarbij verbinding zoeken met onze omgeving.

Voor u ligt onze Ontwerp Watervisie 2030. Een resultaat van een ontdekkingstocht, een expeditie die startte in september 2019. De expeditie zijn we niet alleen als bestuur en organisatie gestart, maar ook met onze maatschappelijke partners.
Tijdens onze expeditie ondervonden we inspirerende gesprekken, kregen we mooie inzichten, maar deden we ook verrassende ontdekkingen. Zoals de oproep om nog meer daadkracht te tonen en soms ook nee te zeggen, waar dat onze waterbelangen schaadt. Met het bestuur is veel gesproken over de koers die we uit zouden moeten zetten en wat dit kan betekenen. Uiteindelijk heeft de expeditie geleid tot onze Ontwerp Watervisie, een koersbepaling tot het jaar 2030. Deze koersbepaling kan gezien worden als een levend document.

De veranderende omgeving vraagt van ons om te blijven anticiperen op maatschappelijke ontwikkelingen en daarmee ook goed te bekijken of onze visie onderweg een koerswijziging zal vragen. Ik wil onze maatschappelijke partners heel hartelijk bedanken voor hun actieve en betrokken bijdrage aan deze expeditie. Een frisse blik van buiten heeft ons goed geholpen om onze koers uit te zetten.

Piet Zoon,
Waarnemend dijkgraaf.

Meer dan water: laat de visie u inspireren en een uitnodiging zijn om samen te werken aan een mooi en toekomstbestendig gebied

Expeditie watervisie
samen onderweg naar 2030

Drents Overijsselse Delta
uw waterschap

Inhoudsopgave

1. **Inleiding**
   Pagina 5

2. **Doorkijk naar 2050**
   Pagina 6

3. **Waterschap Drents Overijsselse Delta in 2030**
   Pagina 11

4. **Maatschappij en Organisatie in 2030**
   Pagina 15

5. **Waterveiligheid in 2030**
   Pagina 21

6. **Watersystemen in 2030**
   Pagina 24

7. **Waterketen in 2030**
   Pagina 30

8. **Het vervolg van onze expeditie**
   Pagina 34

Expeditie watervisie
samen onderweg naar 2030

Drents Overijsselse Delta
uw waterschap

1. Inleiding

De expeditie Watervisie zijn we in het najaar van 2019 begonnen. Een spannende expeditie met een blik in de toekomst. Iets waar maatschappelijk steeds vaker behoefte aan lijkt te zijn: 'een verrassingsreis naar bestemming onbekend' met als doel het 'onverwachte onvergetelijk te maken'. Als waterschap willen wij gewoon simpel in staat zijn om onze werkzaamheden flexibel te laten meebewegen met de veranderende maatschappij. Op 5 november 2019 op Landgoed Overcinge in Havelte hebben we partners en stakeholders deelgenoot gemaakt van deze expeditie. Zij hebben ons in Overcinge nadrukkelijk gevraagd om te laten zien waar we voor staan en waar onze prioriteiten liggen. Daar geven wij door middel van deze Watervisie concreet invulling aan.

De behoefte aan de Watervisie is ontstaan vanuit een wens om meer duiding te geven aan de bestuurlijke taakopvatting in relatie tot de maatschappelijke en ruimtelijke opgaven. Een positionering van het waterschap met daarin duidelijke keuzes ten aanzien van onze wettelijke taken en aanvullende ambities. De watervisie kan gezien worden als een kompas om onze koers uit te stippelen. Een koers die onderhevig is aan maatschappelijke ontwikkelingen en aanpassingsvermogen vraagt om bij te kunnen sturen en onze missie tot uitvoering te brengen. Onze watervisie is daarmee niet statisch maar een levend document. Het opstellen van een watervisie is niet verplicht voor een waterschap, maar wordt door ons wel als fundamenteel beschouwd om op een goede manier sturing te kunnen geven, de verbinding met onze partners te versterken en om een goede doorvertaling te kunnen maken naar onze programma's.

We starten in hoofdstuk twee met een blik op de toekomst, richting 2050. Welke trends en ontwikkelingen komen er op ons af en wat betekent dit voor ons werk en omgeving? Een concretere vertaling voor de komende tien jaar maken we in hoofdstuk drie, waarin we beschrijven waar we in het jaar 2030 willen staan als waterschap. We omschrijven wat voor waterschap we willen zijn en wat van ons verwacht mag worden. Een doorvertaling van onze visie 2030 voor de programma's Maatschappij en Organisatie, Waterveiligheid, Watersystemen en Waterketen vindt plaats in de hoofdstukken vier tot en met zeven. Daarin beschrijven we hoe we de visie in de praktijk willen brengen en wat dit betekent voor de uitvoering van onze taken. Waarmee we eindigen in hoofdstuk acht met het vervolg van onze gezamenlijke expeditie.

Missie WDODelta

Wij zorgen voor veilig wonen met water, voor voldoende water voor boeren en bedrijven, voor schoon water in de stad en de natuur. Samen met onze partners doen wij dat op een sobere en doelmatige wijze, zodat de mensen in het gebied gezond en veilig kunnen leven, wonen en werken.

2. Doorkijk naar 2050

We zien dat de wereld om ons heen in beweging is. Dat brengt veranderingen met zich mee die effect hebben op onze taken, maar ook vraagstukken voor de maatschappij als geheel opleveren. Veranderingen die een duidelijke positionering van ons als organisatie als onderdeel van onze omgeving verlangen. Om te weten wat er op ons af komt hebben wij de relevante trends en ontwikkelingen voor de periode tot 2050 in beeld gebracht. De trends en ontwikkelingen zijn geïdentificeerd door verschillende landelijke en regionale onderzoeksbureaus. Vervolgens hebben we samen met onze partners de impact daarvan verkend voor onze taken en rol in de maatschappij. Een uitgebreid overzicht van de trends en ontwikkelingen is terug te vinden in de notitie 'Trends en ontwikkelingen, WDODelta november 2019'.

Klimaatverandering

De klimaatverandering heeft een grote impact op het functioneren van het watersysteem. Dit wordt ook door onze omgeving als een essentiële ontwikkeling voor het waterschap gezien. Door de toenemende extremen van nat en droog wordt het steeds meer een uitdaging om ons huidige serviceniveau, van voldoende en schoon water passend bij de functie en het gebruik van de omgeving, te kunnen bieden. Hierbij kan de water- en natuurkwaliteit onder druk komen te staan. Voorbeelden hiervan zijn een verhoogde kans op blauwalgen en botulisme en daarmee de zwemwaterkwaliteit nadelig beïnvloeden. Door de gemiddeld hogere watertemperatuur zien wij in toenemende mate exotische planten en dieren in het

watersysteem die door invasieve eigenschappen, voor diverse problemen zorgen.

De toename van droogte heeft naast nadelige effecten voor natuur en landbouw ook invloed op onze waterkeringen en daarmee de veiligheid. De grasmat is bijvoorbeeld van groot belang voor de kerende functie van onze dijken. Door extreme droogte staat de vitaliteit van deze grasmat in toenemende mate onder druk.

Om de klimaatverandering af te remmen hebben de waterschappen het Klimaatakkoord ondertekend. Daarmee willen de waterschappen bijdragen aan de invulling van het klimaatverdrag van Parijs: een afspraak om in 2050 de stijging van de gemiddelde wereldtemperatuur te beperken tot ruim onder 2 graden Celsius.Dit brengt voor ons opgaven met zich mee op het vlak van broeikasgas- en energieneutraal werken. Opgaven die gepaard gaan met snel verlopende ontwikkelingen, waarbij de overbelasting van het electriciteitsnetwerk zorgt voor een verdere verkenning van alternatieve energiemogelijkheden. Er is duidelijkheid nodig over onze rol en positie in de regio ten aanzien van het vraagstuk energie- en klimaatneutraal. Dit betekent bijvoorbeeld dat wij goede afspraken gaan maken binnen ons netwerk van samenwerkingspartners en deze vervolgens vastleggen in convenanten.

De klimaatverandering betekent dat wij en anderen voor nieuwe uitdagingen worden gesteld, zoals wateroverlast, hittestress en gevolgen voor natuur en landbouw. Uitdagingen die wij niet alleen kunnen oplossen. De vraag die voorligt is hoe wij in gezamenlijkheid ons watersysteem en assets kunnen aanpassen en laten meebewegen met de veranderende klimaatomstandigheden of dat functiewijziging in gebieden in de toekomst noodzakelijk is. Het stedelijk gebied gaat meer aandacht vragen omdat de effecten van klimaatverandering zich daar heviger manifesteren. Bij extreme hoosbuien tekenen de grenzen van het stedelijk watersysteem zich steeds vaker af. Droogterecords leiden steeds vaker tot droogvallende vijvers met waterkwaliteitsproblemen tot gevolg. Er ligt dan ook een belangrijke rol voor het waterschap in de aanpak, vanuit de kennis en ervaring en het leggen van een blijvende verbinding hierin met de opgaven voor gemeenten en particulieren.

Expeditie watervisie
samen onderweg naar 2030

Drents Overijsselse Delta
uw waterschap

Transitie naar circulaire economie

We zien in de komende jaren een toenemende grondstoffenbehoefte ontstaan door onder meer een groeiende wereldbevolking. Een aarde die uitgeput raakt zorgt ervoor dat grondstofgebruik schaarser worden en we deze zuiniger en efficiënter moeten gaan benutten. Er ligt een uitdaging in het zoeken naar mogelijkheden om primair grondstofgebruik te verminderen en afvalstoffen circulair in te zetten door te zoeken naar nieuwe technologieën en het sluiten van locale kringlopen. Van het waterschap wordt geen leidende rol verwacht, maar een rol die een slimme samenwerking met partners mogelijk maakt.

Milieukwaliteit onder druk

Vanwege de opkomst en het gebruik van chemische stoffen, de aandacht voor microplastics en door de toenemende eisen op de milieukwaliteit neemt de complexiteit en de omvang van het werk van het waterschap toe. Ook de maatschappelijke aandacht voor het gebruik van chemische middelen groeit. Als waterkwaliteitsbeheerder staat het waterschap voor een uitdaging voor nieuwe stoffen die opduiken. Voor deze stoffen zijn geen milieunormen, de risico's zijn niet altijd bekend en we zijn afhankelijk van andere organisaties voor de aanpak. Ook de klimaatverandering speelt hierbij een rol. Onze omgeving onderschrijft de zorg voor deze ontwikkeling, als ook de sterke achteruitgang van de biodiversiteit. Een gezond ecosysteem met bijbehorende planten en dieren hoort bij een goede milieukwaliteit. Er wordt van het waterschap een proactieve houding verwacht in de aanpak en het signaleren en agenderen van het onderwerp bij de verantwoordelijke partijen.

Multifunctioneel ruimtegebruik en veranderingen landelijk gebied

Door de klimaatverandering zal de vraag naar ruimte voor het bergen en vasthouden van water toenemen. Ook andere functies in het landelijk gebied vragen ruimte. Dit alles versterkt de noodzaak de komende jaren in te zetten op meervoudig grondgebruik en kansen op slimme doelcombinaties te benutten. Om actief met de veranderingen en problematiek aan de slag te gaan vanuit waterperspectief wordt een regierol gezien voor het waterschap.

Samenwerken in de regio

De complexiteit van opgaven en vraagstukken neemt toe. Overheden kunnen dat niet in hun eentje oplossen. Dit vraagt om een andere manier van het benaderen van vraagstukken, niet alleen qua inhoud maar ook in de samenwerking met onze omgeving. De Omgevingswet speelt daar op in als ook op de behoefte tot eigen regie vanuit de samenleving. Dit vraagt per thema maatwerk om positie te kiezen en duidelijkheid te geven over onze rol en taakopvatting. Hoe wij dit gaan doen, komt verder in deze visie aan de orde.

Expeditie watervisie
samen onderweg naar 2030

Drents Overijsselse Delta
uw waterschap

Veranderingen in de samenleving

Doordat de samenleving verandert is ook onze rol als overheid aan verandering onderhevig.

Nieuwe technologieën beïnvloeden hoe we met elkaar samen leven, werken en communiceren. De digitalisering zet in sneltreinvaart door. De digitale transformatie vraagt een andere manier van werken waarbij digitale technologie een prominente rol speelt. Daarnaast neemt het aandeel in de bevolking dat beschikbaar is voor arbeidsparticipatie snel af als gevolg van de vergijzing. Dit betekent voor ons een grote uitdaging om de uitstroom van gepensioneerde medewerkers in de toekomst op te vangen. We zien mogelijkheden om dit deels op te gaan vangen door digitale transformatie.

Ook zien we dat het maatschappelijk onbehagen (licht) toeneemt. Er wordt verschillend aangekeken tegen de klimaatverandering. De beleving van waterveiligheid, wateroverlast en droogte verandert. Het valt op dat de acceptatie van wateroverlast af neemt. Burgers en bedrijven nemen steeds vaker zelf initiatief. De behoefte aan een overheid die faciliteert neemt toe. Er is behoefte aan aandacht voor participatie van verschillende stakeholders en het mogelijk maken van initiatieven in ons werk. Onze omgeving wil graag samenwerken in de uitwisseling van data. En vraagt een open houding van het waterschap ten aanzien van innovaties en het nemen van risico's.

De belangrijkste aanbevelingen van onze partners en stakeholders tijdens de Expeditie:

- Wees duidelijk in je taakopvatting. Maak keuzes en pak je rol in de regio;
- Toon je autoriteit, wordt minder bureaucratisch en neem je verantwoordelijkheid als waterschap;
- Laat zien waar je voor staat en wat je doet. Onbekend maakt immers onbemind;
- Toon initiatief, pak de regie;
- Denk breed, kijk verder dan alleen je kerntaken en kijk vooruit;
- We zijn voor de opgaven op elkaar aangewezen;
- Deel je kennis en breng goede initiatieven bij elkaar.

De hierboven beschreven trends en ontwikkelingen en aanbevelingen van onze partners zijn in het volgende hoofdstuk vertaald naar onze visie. Een uitwerking van de visie staat beschreven in de hoofdstukken 4 t/m 7.

Figuur 1: Toepassing drone bij hoogwater IJssel

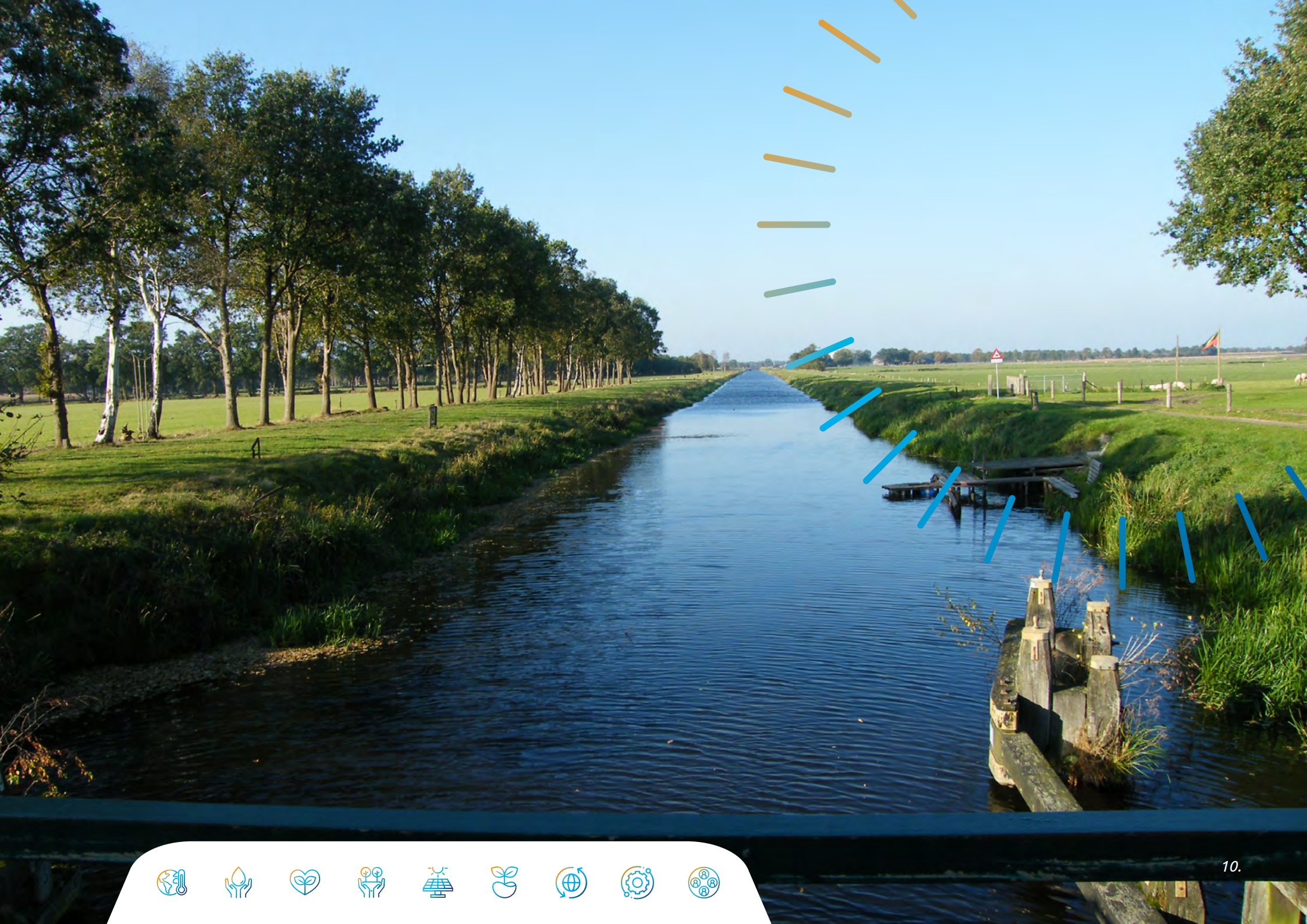

3. Waterschap Drents Overijsselse Delta in 2030

Wie in 2030 door ons gebied reist ziet een aantrekkelijk gebied waar veilig gewoond en gewerkt kan worden, de sloten en kanalen beschikken over voldoende water en in het zuurstofrijke water groeien planten en is volop leven. Mensen kunnen genieten van het water. Wij verbinden wonen, werken en natuur met water. Dat doen wij met veel passie en trots met als resultaat een watersysteem dat zelfs in perioden met hoge rivierafvoeren, veel neerslag maar ook droge zomers goed werkt.

Wat drijft ons?

Hoe om te gaan met klimaatverandering is een majeure opgave voor het waterschap. We identificeren ontwikkelingen richting 2050. Hoe snel ze zich voordoen is onvoorspelbaar, maar we zien wel een trend dat het steeds sneller gaat. Dit stelt ons voor de uitdaging om ervoor te zorgen dat we snel kunnen inspelen op veranderingen die zich voordoen.

We bevinden ons in een veranderende maatschappij waarin de complexiteit van maatschappelijke vraagstukken toeneemt en wij, maar ook andere overheden, in de uitvoering van onze taken steeds meer van elkaar afhankelijk zijn, zeker in het ruimtelijk domein. Als waterschap hebben we een schaalvergroting doorgemaakt en staan we voor grote opgaven en investeringen. Opgaven die we in toenemende mate niet alleen kunnen oplossen die direct anderen raken, maar waar ook kansen liggen om opgaven te verbinden.

De toenemende wederzijdse afhankelijkheid vraagt een andere positie als waterschap. Dit vergt een verandering van houding en gedrag, een omschakeling waarbij we redeneren vanuit partnerschap en autoriteit.

Als waterschap maken we immers onderdeel uit van een netwerk. Onze partners vragen ons ook om meer regie in het fysiek ruimtelijk domein door de uitdagingen die de klimaatverandering voor het waterbeheer met zich meebrengt.

Wie zijn wij in 2030?

In 2030 zijn wij het waterschap dat oog heeft voor de maatschappelijke ontwikkelingen. Wij kennen het gebied, weten wat er speelt, kennen de belangen, luisteren naar signalen en zijn zichtbaar. Als kennisautoriteit brengen we in processen onze expertise in en werken we vanuit verbinding. Wij spelen veerkrachtig in op veranderende omstandigheden en hebben het vermogen om aan te sluiten op de diversiteit van ons gebied, zowel de hoge zandgronden als het veenweidegebied. Dat doen we door breder te kijken dan alleen het waterbeheer. We weten slim ontwikkelingen te verbinden met onze eigen opgaven. We zijn duidelijk over wat we belangrijk vinden en wat van ons mag worden verwacht.

Figuur 2: Genieten van water bij Kampen

Expeditie watervisie
samen onderweg naar 2030

Drents Overijsselse Delta
uw waterschap

Waar staan wij voor in 2030?

Wij staan voor een goed waterbeheer in ons gebied. Dat doen wij vanuit een overtuiging dat een goed functionerend watersysteem en waterketen in een gebied met veilige dijken, essentieel is voor de toekomst van het gebied. We zorgen ervoor dat onze infrastructuur zodanig op orde is, dat we snel en adequaat kunnen anticiperen op veranderende omstandigheden. We leggen daarmee een basis voor een toekomstbestendige regio. Met het oog op de klimaatverandering richten wij ons watersysteem richting 2050 zoveel als mogelijk robuust in. Zowel in het stedelijk als landelijk gebied. De maatregelen in het stedelijk watersysteem en het afkoppelen van het regenwater helpen ons om de waterketen nog klimaatbestendiger te maken. En in het kader van de waterveiligheid geven we met de uitvoering van het Hoogwaterbeschermingsprogramma invulling aan de zorg voor een veilige regio.

We voeren onze taken op een doelmatige wijze uit. Dit doen we samen met onze partners, maar ook nieuwe samenwerkingsvormen die aansluiten bij de veranderingen in onze omgeving. Samenwerking is noodzakelijk voor onze taakuitvoering. Wij zijn er van overtuigd dat het onze maatschappelijke verantwoordelijkheid is om altijd te zoeken naar slimme manieren van samenwerking waarbij we opgaven combineren en effectief met tijd en middelen omgaan. We zijn een vanzelfsprekende samenwerkingspartner door de kennis en kundige menskracht die we inzetten in processen. Onze rol in de samenwerking kan variëren. Soms doen we dit vanuit de rol van gebiedsregisseur, dan weer als deelnemer of initiatiefnemer. Het gezamenlijke doel staat daarbij voorop.

Als het om water gaat kiezen we voor een proactieve, meer sturende en agenderende rol in de ruimtelijke planvorming. Dit is, vanuit onze kennis, kunde en inzicht in het gebied, ook een begrijpelijke wens vanuit de omgeving waar huidige functies kwetsbaar worden als gevolg van veranderende omstandigheden. Naar de toekomst toe blijven we ons inzetten op de zorg voor voldoende grond- en oppervlaktewater. Tot 2030 bedienen we de functies in gebieden waar bodemdaling plaats vindt. Richting 2050 verwachten we dat het voortbestaan van de huidige functies, mede vanuit de klimaatverandering, in gebieden als de hoge zandgronden en de veenweidegebieden steeds meer onder druk komt te staan. Dit betekent dat er keuzes gemaakt moeten worden over de toekomst van deze gebieden.
De voortschrijdende klimaatverandering is en blijft de belangrijkste uitdaging voor ons waterschap. Een uitdaging die gepaard gaat met de nodige investeringen en het treffen van maatregelen voor mitigatie en adaptatie. Waar dit uit de pas dreigt te lopen met het maatschappelijk rendement van onze inspanningen gaan we het gesprek met onze omgeving aan. Niet alleen regionaal maar ook landelijk agenderen we de onderwerpen die er toedoen. Samen met de andere waterschappen bundelen we onze krachten.

Figuur 3: Recreëren aan de Vecht

We kiezen bij de uitvoering van ons werk voor een omgevingsgerichte benadering. Een benadering die inzet op samenwerkingsgerichtheid, een open, actieve en stimulerende houding naar onze omgeving. We zijn ons bewust dat we onderdeel uit maken van een netwerk. We stellen daarom vanuit onze rol als kennisautoriteit onze kennis beschikbaar. We kennen onze partners en de uitdagingen waar ze voor staan. Daarnaast zoeken we naar slimme samenwerkingen met nieuwe publieke en private partners. Met onze partners verkennen we initiatieven rondom planvorming en verbinden daaraan onze taken om onze doelen te realiseren. Dit betekent een verdere omschakeling van de werkwijze en houding van het waterschap. Een werkwijze die meer uitgaat van gezamenlijkheid en partnerschap. We verdiepen ons in de belangen van anderen, pakken signalen uit onze omgeving op, stellen onze kennis beschikbaar en denken actief mee over oplossingen voor bredere maatschappelijke vraagstukken.

We willen het waterbewustzijn van inwoners en bedrijven vergroten, zodat zij weten wat de effecten zijn van het eigen handelen op het voorkomen van overlast en tekort van water. Daarnaast draagt het bij aan begrip en aandacht voor het werk en de rol van het waterschap in de maatschappij. Wij stimuleren initiatieven uit de samenleving, zoals het klimaatadaptief inrichten van een woonwijk of schoolplein. We geven het goede voorbeeld door onze gebouwen en eigendommen klimaatbestendig in te richten en circulair en energieneutraal te werken. Voor vragen en wensen over water weten burgers en bedrijven ons eenvoudig te benaderen en we zijn daarbij klantgericht in het oppakken daarvan. Onze kennis, een belangrijke kracht van het waterschap, stellen we voor een ieder makkelijk digitaal beschikbaar. Met het onderwijs, onderzoeksinstituten en bedrijfsleven breiden we deze kennis uit.

We hebben continu oog voor nieuwe technologieën, ingegeven door onder andere de energietransitie en digitalisering, zodat we ons snel kunnen aanpassen aan veranderende omstandigheden. We maken gebruik van bewezen technieken, maar werken ook mee aan de ontwikkeling van innovaties. We maken daarbij continu een afweging in de effecten, maatschappelijke kosten en baten en financiële opbrengsten.

Samenwerking is essentieel om gezamenlijk de toekomstige opgaven te realiseren en nieuwe uitdagingen aan te gaan. In onze visie vraagt dit van ons een open, verbindende, meer sturende houding. Waarbij we vanuit een brede blik vraagstukken benaderen en in onze rol als kennisautoriteit proactief meedenken over oplossingen en nieuwe ontwikkelingen.

In hoofdstuk 4 t/m 7 hebben we onze visie meer specifiek vertaald naar de vier programma's van waaruit we werken.

Figuur 4: Spelen in een waterberging

DE OLIFANT

4. Maatschappij en Organisatie in 2030

Een aantal belangrijke maatschappelijke ontwikkelingen heeft effect op onze omgeving en organisatie als geheel. Deze onderwerpen zijn verweven met al onze taken en opgaven. De wijze waarop wij invulling willen geven aan deze onderwerpen is beschreven in dit hoofdstuk.

Figuur 5: Zonnepanelen op het dak bij WDODelta

Klimaatneutraal

De verwachting is dat de effecten van klimaatverandering in de toekomst groter gaan worden en dus ook de aandacht voor het opvangen van de gevolgen hiervan. De problematiek rondom de uitstoot van broeikasgassen speelt hierin een belangrijke rol. Dit was dan ook reden voor het Rijk om specifiek klimaatbeleid te ontwikkelen met name gericht op de vermindering van de uitstoot van broeikasgassen (lachgas, methaan en CO2). Belangrijke doelstellingen van het klimaatbeleid voor ons zijn:

- De Nederlandse uitstoot in 2050 van broeikasgassen is 95% minder ten opzichte van 1990;
- Voor 2030 is het tussendoel ten minste 49% minder broeikasgassen ten
- opzichte van 1990;
- Voor 2050 is het doel de elektriciteitsproductie 100% CO2-neutraal te laten zijn.

Dat betekent dat wij als waterschap Drents Overijsselse Delta hier ook onze verantwoordelijkheid in nemen. Wij zetten in op de verdere reductie van broeikasgassen in de taakuitvoering van al onze programma's. Ons streven is tenminste 49% reductie in 2030 ten opzichte van 1990. We zullen ook verder onderzoeken welke maatregelen kunnen bijdragen aan een 0-footprint en of deze maatregelen mogelijk zijn op korte termijn of op langere termijn (2025-2030) met een doorkijk richting 2050. Daarmee zetten we ons niet alleen in voor afspraken uit het klimaatakkoord, maar willen we gelijktijdig een voorbeeldfunctie innemen ten aanzien van duurzaamheid door onze inzet op het vlak van klimaat, energie en circulariteit optimaal te verbinden.

We zetten onder meer in op onderzoek naar CO2, methaan en lachgas emissies van onze rioolwaterzuiveringsinstallaties en het realiseren van maatregelen om deze emissies te verminderen. Voorbeelden zijn het afdekken van slibbuffers of de aanschaf van een CO2 terugwininstallatie. Maar ook door onze deelname aan de aanpak van bodemdaling in veenweidegebieden, leveren we een bijdrage in het beperken van de CO2 uitstoot. Tot 2030 bedienen we de functies in gebieden waar bodemdaling plaatsvindt door meer inzet van flexibel peilbeheer om bodemdaling te remmen. Richting 2050 verwachten we dat deze functies steeds meer onder druk komen te staan. Daar willen we op anticiperen. Samenwerking met bedrijven en kennisinstellingen in het (door)ontwikkelen van oplossingsrichtingen kan daarbij als een katalysator werken.

Energieneutraal in 2025

Niet alleen de waterschappen, maar ook de andere overheden en het bedrijfsleven zijn zich ervan bewust dat de overgang naar een duurzame energievoorziening van groot belang is om de klimaatverandering tegen te gaan of te temperen. In 2050 moet de landelijke energievoorziening 100% duurzaam zijn. Wij streven ernaar om al in 2025 energieneutraal (elektriciteit) te zijn door onverkort in te zetten op energiebesparingsmogelijkheden, waarbij 10% van het energieverbruik op de rioolwaterzuiveringen wordt bespaard, en op het duurzaam opwekken van elektriciteit met hernieuwbare bronnen. Dit houdt in dat we in 2025 evenveel energie opwekken als we verbruiken. Dit doen we door middel van duurzame energiebronnen zoals wind- en zonne-energie en de productie van biogas.

Samenwerking met partners

Wij willen onze innovatieve krachten bundelen om zo onze ambitie om te zetten in acties en gezamenlijk toe te werken naar positieve business cases voor technologische oplossingen. Dit doen we door vroegtijdig en actief in onze regio de samenwerking met partners op te zoeken. In de Regionale Energiestrategieën voor de regio's Drenthe en West-Overijssel werken we bijvoorbeeld samen aan de duurzame opwekking van elektriciteit en aan het faciliteren van duurzame warmtebronnen voor huizen en gebouwen.

Figuur 6: Spelende kinderen op een groen schoolplein

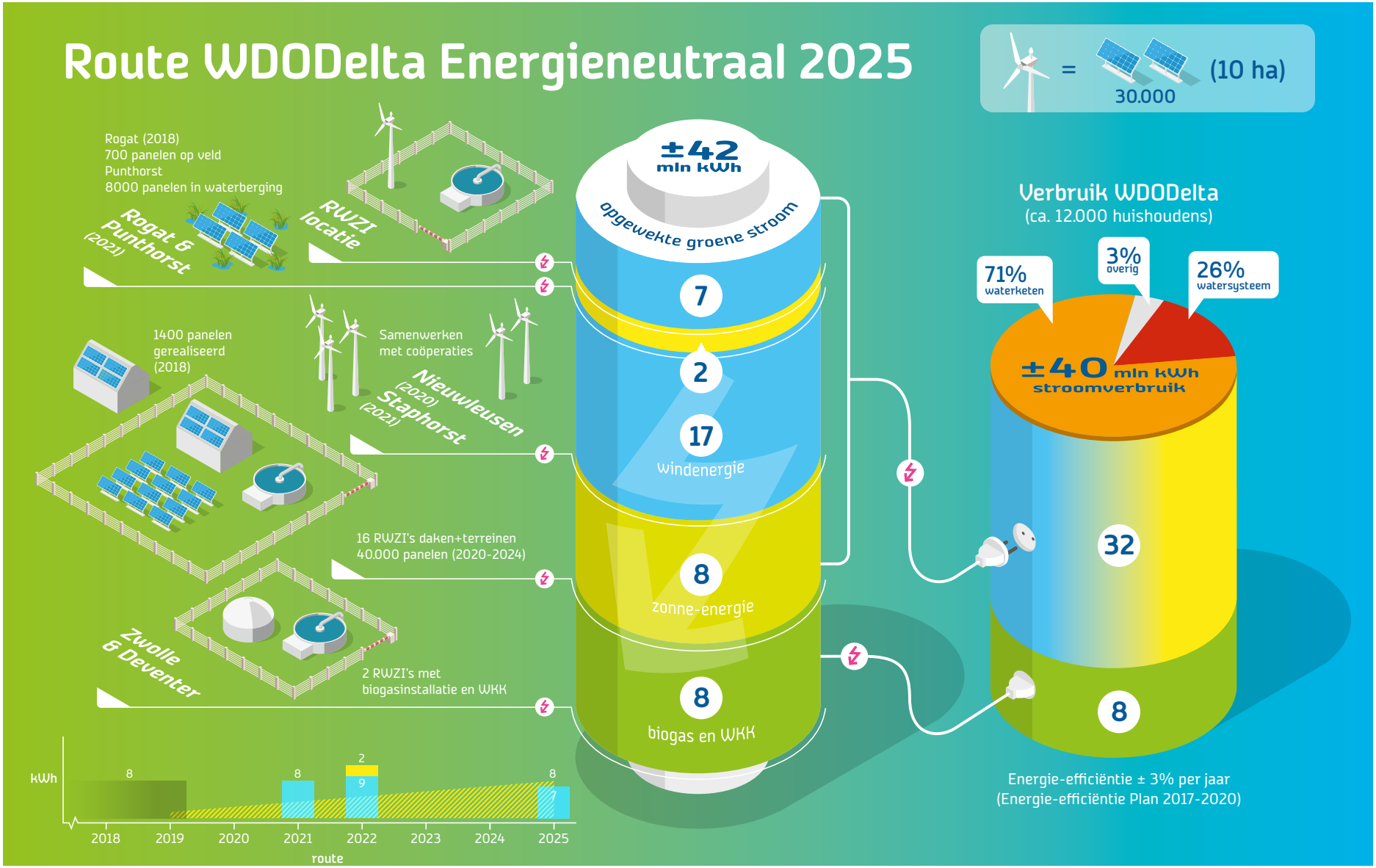

Figuur 7: Routekaart energieneutraal WDODelta 2025

Circulair

Grondstoffen zijn niet onbeperkt beschikbaar. Het gevolg is dat de maatschappelijke druk op de ontwikkeling van duurzame alternatieven in een hoog tempo toeneemt. Het Rijksbrede programma Nederland Circulair in 2050 heeft als doel om in 2050 volledig circulair te zijn en de tussendoelstelling na te streven om in 2030 ten minste 50% minder primaire grondstoffen te gebruiken zoals mineralen, metalen en fossiele brandstoffen.

We nemen onze verantwoordelijkheid hierin om het gebruik van primaire grondstoffen terug te dringen. Daarom streven wij de genoemde landelijke doelstelling ook na. Het waterschap neemt in Unieverband sinds 2017 deel aan het Grondstoffenakkoord. In de Energie- en Grondstoffenfabriek wordt met de waterschappen samengewerkt aan het terugwinnen van grondstoffen uit afvalwater door middel van kennisontwikkeling en pilots samen met bedrijven en kennisinstellingen. Daarnaast ontwikkelen we onze inkoopfunctie door naar een hoger niveau van duurzaamheid, zodat we zowel circulair kunnen uitvragen als aanbesteden.

Door gezamenlijk kennis te ontwikkelen over grondstoffenstromen, het toepassen van materialenpaspoorten en het onderzoeken van de mogelijkheden om verder te verduurzamen, willen we anderen inspireren en zo laten zien hoe circulariteit een vanzelfsprekend onderdeel van de bedrijfsvoering kan zijn.

Als waterschap zijn we zelf opdrachtgever voor het aanpassen van onze interne werkprocessen op het gebied van circulariteit. Bijvoorbeeld door het opschalen van pilots voor maaiselverwerking en het toepassen van hernieuwbare materialen voor onze eigen assets en projecten.

Biodiversiteit

Biodiversiteit is voor ons en voor het leven om ons heen van levensbelang. Zo voorziet een goede diversiteit in soorten en een gevarieerde leefomgeving niet alleen in basisbehoeften als de productie van zuurstof en de bestuiving van planten, waaronder landbouwgewassen, maar ook in zuivering van water. Een goede biodiversiteit binnen onze leefomgeving is daarmee van belang voor ons allemaal.

Klimaatverandering, verstedelijking, versnippering en intensivering van de landbouw hebben een groot effect op de biodiversiteit. Ook in Nederland als geheel loopt de biodiversiteit terug. Daarnaast is er steeds meer behoefte aan ontspanning in een groene en landelijke omgeving.

We gaan biodiversiteit als integraal onderdeel bij ons werk betrekken. We zetten in op het uitvoeren van maatregelen op en rond onze assets die bijdragen aan een betere leefomgeving en de biodiversiteit ondersteunt. Voorbeelden zijn de aanleg van vispassages of aangepast maaibeheer van watergangen, waterkeringen en bergingen, maar ook breder bijvoorbeeld bij de aanleg van zonnepanelen. We werken optimaal met onze partners, benutten meekoppelkansen en ondersteunen initiatieven van derden bij het verbeteren van de biodiversiteit. Voorlichting zien wij, zowel binnen als buiten onze organisatie, als een belangrijk instrument om te laten zien wat de mogelijkheden en baten zijn van een goede biodiversiteit.

Digitale transformatie

Om als waterschap onze maatschappelijke opgaven doelmatig en slim te realiseren is digitale transformatie essentieel. De maatschappij heeft zich ontwikkeld tot een technologie gedreven informatiesamenleving. Daarnaast zien we een krimp binnen onze regio, wat er voor kan zorgen dat er krapte op de arbeidsmarkt ontstaat. Maar ook dat de tarieven onder druk komen te staan, omdat we minder inwoners hebben. Wij zien dan ook de noodzaak om hier goed op te anticiperen en onze samenwerking met inwoners en andere partners nog beter te organiseren. Digitale transformatie biedt ons ook een kans om onze werkprocessen slimmer en anders in te richten om ontwikkelingen in de samenleving en binnen onze organisatie op te vangen. De vergrijzing biedt ons de kans om op een soepele en organische manier de bedrijfsprocessen te vernieuwen waardoor we met minder uren hetzelfde doelbereik kunnen halen zonder afbreuk te doen aan onze klantgerichtheid. De inzet van digitale schouw is hier een mooi voorbeeld van.

Om de continuïteit van ons waterbeheer te kunnen waarborgen, zullen we het komend decennium inzetten op het gedeeltelijk opvangen van de uitstroom van gepensioneerde werknemers met behulp van ICT-oplossingen. Daarnaast zullen we verder onderzoeken hoe we onze organisatie efficiënter kunnen inrichten door de gerichte inzet van ICT. We moeten echter voorkomen dat we door inzet van ICT-toepassingen kwetsbaarder worden. Dat vraagt nadrukkelijk aandacht en wordt betrokken in de afweging. Door ruimte te bieden aan deze maatschappelijke ontwikkelingen binnen onze organisatie en doelgericht te experimenteren met slimme innovatieve ICT-toepassingen, willen we de aantrekkelijkheid van het waterschap als innovatieve werkgever verbeteren. Hierdoor halen we de juiste kennis binnen om digitalisering als doorlopende ontwikkeling in onze organisatie te integreren. Daarnaast nodigen we graag bedrijven en kennisinstellingen actief uit om kennis op dit gebied te ontwikkelen ten behoeve van toepassing in onze organisatie.

Digitale schouw

In het najaar van 2019 maakte een satelliet foto's van het hele werkgebied. Een computerprogramma analyseerde de foto's en beoordeelde in welke sloot te veel begroeiing in het water stond en in welke niet. 94 procent van de sloten bleek goed te zijn schoongemaakt. Deze digitale slotencontrole levert tijdwinst op en bespaart kosten. Zo hebben we in de eerste fase van de schouw 80% van de oorspronkelijke uren bespaard en is heeft er CO2 reductie plaatsgevonden omdat we geen dienstauto's hoeven in te zetten.

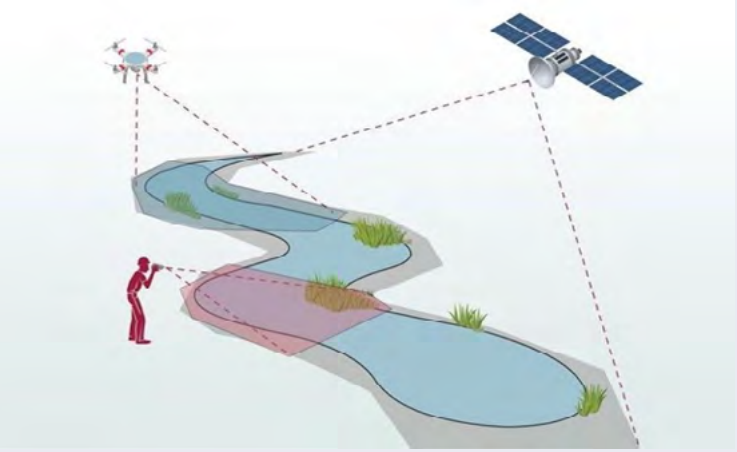

Figuur 8: bron CGI

5. Waterveiligheid in 2030

Klimaatverandering, veranderingen in de samenleving en multifunctioneel ruimtegebruik zijn thema's die de komende jaren in meer of mindere mate van invloed zullen zijn op de inrichting van onze waterveiligheid in de regio. Tegen de achtergrond van deze uitdagingen, blijven wij ons er onverkort voor inzetten om ruim voor 2050 (het nationaal streven) al onze dijken op orde te hebben. Daarbij investeren wij actief in toegepaste kennis en innovatie. Binnen de context van meerlaagsveiligheid communiceren wij structureel met onze inwoners en stakeholders over waterveiligheidsrisico's in ons gebied.

Ambitieniveau primaire waterkeringen

Het hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP) is een dijkversterkingsprogramma voor de primaire waterkeringen. In 2050 moeten alle dijken in Nederland aan de nieuwe veiligheidsnorm voldoen. Wij blijven ons inzetten om ruim voor 2050 al onze dijken op orde te hebben. De programmering van HWBP-projecten is er op gericht dat alle primaire keringen in 2045 voldoen aan de nieuwe veiligheidsnorm. Belangrijke trend bij dit onderwerp is de ontwikkeling omtrent klimaatverandering. Veranderingen in de samenleving is een belangrijk onderwerp in elk project, we werken aan een klimaatbestendige dijk. Daarnaast wordt niet alleen gekeken naar de dijk, maar ook naar het systeem eromheen, bijvoorbeeld bij projecten langs de Vecht. Dit om toe te werken naar een klimaatrobuust systeem.

Figuur 9: Dijkversterkingsproject

Een andere ontwikkeling is dat inwoners actiever betrokken zijn bij ons werk en duidelijk hun stem laten horen. Participatie zal in de toekomst steeds belangrijker worden. Binnen HWBP-projecten zetten we hier goed op in met een omgevingsmanagementteam.

Regionale waterkeringen

Het waterschap beheert ruim 100 kilometer regionale keringen. Deze keringen voldoen aan de huidige normen, maar voor de keringen langs Sallandse weteringen gaat de provincie Overijssel in de komende periode nieuwe normen vaststellen. De verwachting is dat deze normen naar boven bijgesteld worden vanwege de toegenomen bebouwing achter de dijken. Vooral voor de keringen in de stad Zwolle stelt ons dat voor een grote uitdaging. Samen met de provincie Overijssel en gemeente Zwolle onderzoeken we welke maatregelen nodig zijn en ingepast kunnen worden in de stad, of welicht meer bovenstrooms, om Zwolle ook in de toekomst de juiste bescherming te bieden tegen overstromingen.

Multifunctioneel gebruik dijken

Klimaatadaptatie en de energietransitie hebben een grote impact op de fysieke leefomgeving en vragen om afwegingen in de inrichting van de fysieke leefomgeving. Deze transities moeten worden ingepast, terwijl er ook grote druk is op de ruimte vanuit andere belangen. De dijken en ook onze andere assets kunnen hier een rol in vervullen. Wij zetten ons in door middel van een 'ja, mits'-beleid ten aanzien van initiatieven van derden, bijvoorbeeld in het geval van windturbines of zonne-energie. Bij dijken heeft de hoofdfunctie 'waterveiligheid' altijd prioriteit en we stellen daarom duidelijke kaders. Vanwege de complexiteit rondom dijken is hier altijd sprake van maatwerk. Bij initiatieven van derden onderzoeken we samen met de initiatiefnemer naar mogelijkheden om de impact op de waterveiligheid zo klein mogelijk te houden.

Figuur 10: Gras-op-zand-dijken onderzoek

Optimalisatie beoordeling, ontwerp en beheer waterkeringen

Vanwege de overgang naar een nieuwe normering en beoordelingssystematiek, vinden er veel ontwikkelingen plaats op het gebied van kennis en innovatie. En daarmee ook de mogelijkheden voor dijkversterkingen. We vinden het belangrijk om mee te werken aan kennisontwikkeling en innovatie. Het gaat om onderzoeken om slimmer te beoordelen, versterken of beheren. Voorbeelden hiervan zijn 'gras-op-zand-dijken'-onderzoek en het toepassen van verticale maatregelen tegen piping. We dragen actief bij aan het ontwikkelen van kennis en nieuwe mogelijkheden, daar waar we verwachten betere of goedkopere dijkversterkingen te realiseren. Dit doen we door daar de benodigde capaciteit voor vrij te maken en onze kennis te delen. Ook willen we onze assets beschikbaar stellen voor onderzoek.

Communicatie binnen Meerlaagsveiligheid

Meerlaagsveiligheid bestaat uit drie lagen die samen zorgen voor de waterveiligheid in Nederland. Laag 1 is preventie, dus het voorkomen van overstromingen. Laag 2 richt zich op het duurzaam inrichten van de omgeving, zodat schade zo laag mogelijk blijft bij een eventuele overstroming. Laag 3 is de rampenbeheersing, de voorbereiding op een eventuele overstroming. Communicatie speelt een belangrijke rol in de meerlaagsveiligheid. Hierbij gaat het voornamelijk over het bewustmaken van bewoners van de risico's op het gebied van waterveiligheid, maar ook over mogelijke maatregelen die ze zelf kunnen nemen. Wij blijven ons inzetten om met name als er aanleiding toe is de inwoners van het beheergebied intensief te informeren. Aanleidingen kunnen zijn hoogwater, droogte, maar ook projecten rondom onze dijken bieden de kans om inwoners bewust te maken van de risico's, de noodzaak van onze keringen en de maatregelen die zij zelf kunnen nemen.

Figuur 11: Concept meerlaagsveiligheid

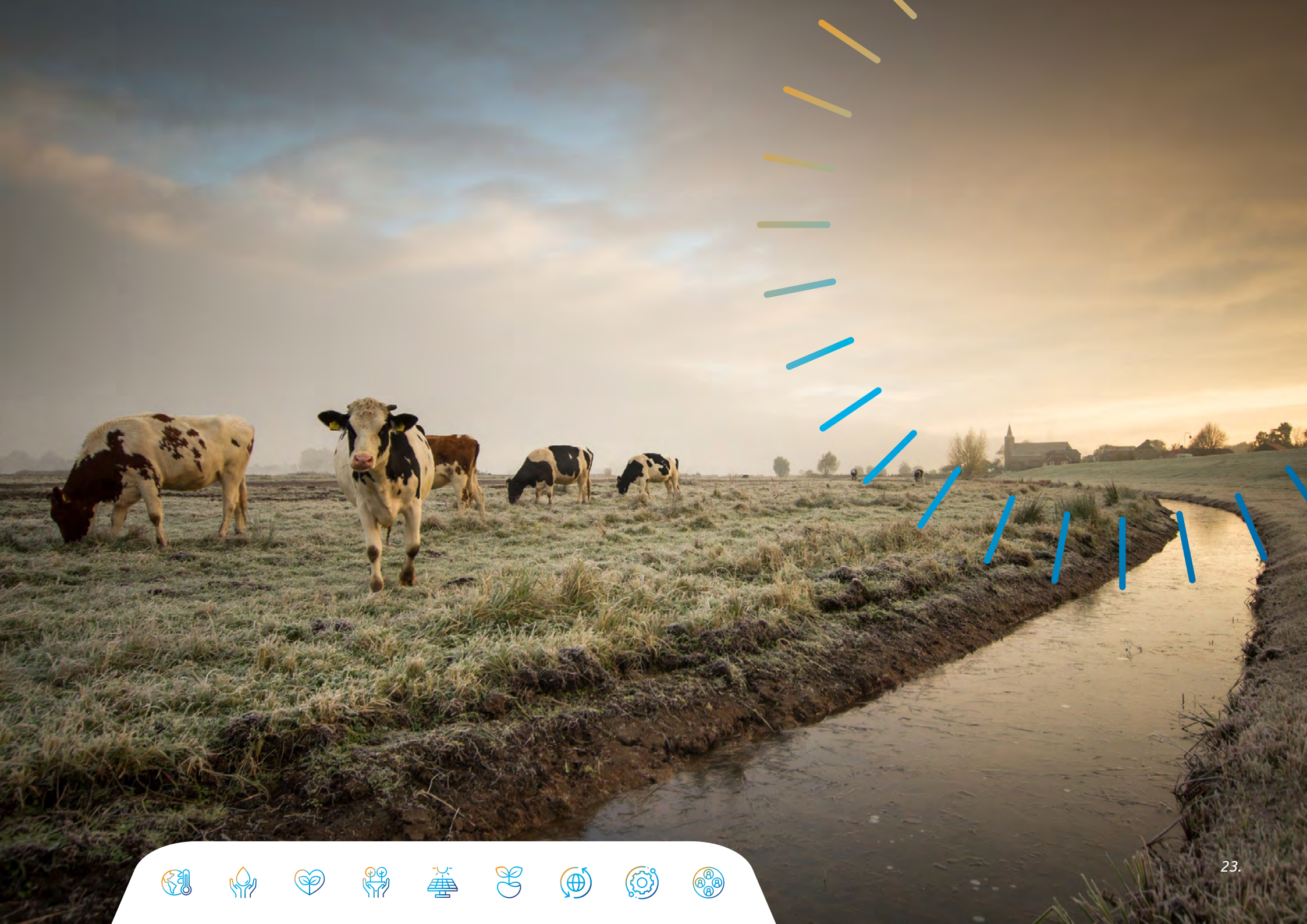

6. Watersystemen in 2030

Het watersysteem komt steeds meer onder druk te staan door de uitdagingen die de klimaatverandering ons brengt. Verdroging, piekbuien, hittestress en bodemdaling zijn een paar voorbeelden van deze uitdagingen. De uitdagingen vragen om een toekomstbeeld en maatregelen om te anticiperen op de klimaatveranderingen. De duidelijke relatie met de waterketen wordt daarbij steeds in ogenschouw genomen. Door de complexheid van de uitdagingen is een goede samenwerking met onze omgeving essentieel.

Klimaatadaptatie stedelijk gebied

De bebouwde omgeving is kwetsbaar voor klimaatverandering. Warmte wordt langer vastgehouden door de bebouwing en in hete zomers zorgt dit voor een versterkend effect van de hitte. Er treden vaker hoosbuien op die moeilijk kunnen worden verwerkt door de bestaande inrichting van de bebouwde omgeving. Hierdoor ontstaan situaties waarbij water op straat staat. Dit zorgt er voor dat de leefbaarheid van de stad af neemt. Het urgentiebesef voor het treffen van klimaat adaptieve maatregelen in de stedelijke gebieden, wordt door ons dan ook sterk gevoeld.

Inrichting nieuw bebouwd gebied

Om te anticiperen op gevolgen van klimaatverandering, sturen wij er op dat nieuwe bebouwde gebieden op een robuuste en toekomstbestendig manier ingericht worden. Bij de inrichting van nieuwe uitbreidingen zorgen we er voor dat door een goede afstemming met onze partners en gemeenten klimaatadaptieve maatregelen nadrukkelijk en op een evenwichtige wijze worden geïntegreerd in ruimtelijke plannen.

Aanpassen bestaande bebouwde omgeving

Het veranderende klimaat zorgt vooral in het bestaande bebouwde gebied voor grote uitdagingen. Gemeenten zijn verantwoordelijk voor een goede afwatering van het regenwater naar een vijver, sloot of infiltratievoorziening, maar als waterschap hebben wij een groot belang in het creëren van voldoende ruimte voor water in het stedelijk gebied en wijzen vanuit onze expertise zonodig op knelpunten en de mogelijkheden om deze te verhelpen. Wij zijn dan ook actief betrokken bij gemeentelijke plannen die leiden tot een klimaatbestendige woon- en werkomgeving. Wij zetten actief onze kennis en expertise in en zoeken naar synergie tussen klimaatadaptatie en optimalisatie in de waterketen zoals het afkoppelen van regenwater van het rioolstelsel.

Ondersteunen lokale initiatieven

Het aanpassen aan klimaatverandering is niet alleen een opgave voor overheden, maar ook een maatschappelijke opgave. Omdat wij erin geloven dat we samen met bewoners, gemeenten, bedrijven en onderwijsinstellingen een meer klimaatrobuuste inrichting van het stedelijke gebied kunnen realiseren, zetten we extra in op het ondersteunen van lokale klimaat adaptieve initiatieven met onze stimuleringsregeling Klimaat Actief! Daarbij houden we nadrukkelijk het belang van het totale watersysteem voor ogen.

Figuur 12: Infografic programma Klimaat

Klimaatadaptatie landelijk gebied

Klimaatverandering leidt tot een toename van warme en droge zomers waarbij het steeds meer een uitdaging wordt om alle functies van voldoende water te kunnen voorzien. Aan de andere kant nemen de buien qua intensiteit toe en valt er in korte tijd veel neerslag. Door de toenemende extremen wordt het lastiger om op de lange termijn ons huidige voorzieningenniveau te kunnen blijven bieden. Daarnaast kan de klimaatverandering leiden tot een achteruitgang van de waterkwaliteit. Door verminderde verdunning kunnen concentraties van ongewenste stoffen toenemen waardoor onder andere blauwalgenbloei kan ontstaan. Tevens kan door de toename van droogval de watergebonden flora en fauna achteruit gaan. We anticiperen op deze klimaatverandering door het watersysteem zoveel als mogelijk robuust in te richten. Het Deltaprogramma en waterbeschikbaarheid worden in tijden van droogte steeds belangrijkere thema's. Door middel van een optimalisatie van het Water op Maatprogramma en het afronden van het programma Waterschapszorg voeren we diverse maatregelen uit. We werken hierbij nauw samen met overheden, gebiedspartners en grondgebruikers. Dit doen we soms vanuit de rol als gebiedsregisseur en andere keren als deelnemer. Samen met onze gebiedspartners bekijken we per gebied naar de goede vorm van samenwerking en ieders rol daarin. Voor de gebieden waar zich extra uitdagingen voordoen zoals de bodemdaling in het veenweidegebied en de hoge zandgronden die kampen met verdroging gaan we actief in gesprek met onze gebiedspartners om voor de lange termijn te komen tot een toekomstbestendige inrichting van deze gebieden. Schaarste voor water speelt niet alleen in ons gebied, maar ook landelijk. De afvoerverdeling (bij laag water) over de rivieren en de verdeling van zoetwater uit het IJsselmeergebied zijn belangrijk voor ons gebied. We participeren actief mee in de Deltaprogramma's die daarover gaan.

Grondwaterbeheer

Grondwater vormt een belangrijk onderdeel van het watersysteem. Door de klimaatverandering komt het grondwater steeds meer onder druk te staan. Er is een daling van het grondwaterpeil en de vraag naar (grond)water neemt toe. Hoe zorgen we voor voldoende voorraad in droge tijden en hoe borgen wij de grondwaterwaterkwaliteit?

Als waterschap zetten we dit onderwerp hoog op onze agenda en willen we, als waterdeskundige, een actievere rol in het grondwaterbeheer. Het grondwater maakt immers een onderdeel uit van het watersysteem. Om dit bereiken kiezen we voor een gezamenlijke aanpak met alle betrokken overheden in Rijn-Oost. We pakken een proactieve rol richting de betrokken overheden en we zetten in op het geven van voorlichting aan grondeigenaren, over bijvoorbeeld goed bodembeheer en mogelijkheden tot het beheren van de grondwatervoorraad op eigen perceel.

Daarnaast passen we ons watersysteem daar waar mogelijk aan zodat we de waterbeschikbaarheid vergroten. Dit doen we door maatregelen te nemen die zorgen voor het beter vasthouden van water en/of die de aanvoercapaciteit vergroten. Dit is overeenkomstig met de afgesproken strategie in de regionale samenwerkingsovereenkomst Zoetwatervoorziening Oost Nederland.

Maaivelddaling veenweide gebieden

Het veenweidegebied kampt met verschillende uitdagingen. Er is sprake van uitstoot van CO2 en door de inklinking van het veen daalt het maaiveld. De maaivelddaling zorgt ervoor dat, om de functies in het gebied te kunnen blijven bedienen, het waterbeheer steeds meer aangepast moet worden en daarmee complexer en duurder wordt. In figuur 13 staan de gebieden waar bodemdaling speelt.

Vanwege de problematiek in het veenweidegebied is er een proces gestart tussen de provincie Overijssel, gemeenten en het waterschap om gezamenlijk na te denken over de toekomst van het gebied. Dit proces wordt vorm gegeven in het IBP (Inter Bestuurlijk Programma)- Vitaal platteland. Het waterschap kiest hierin voor een proactieve rol door actief deel te nemen en verschillende dossiers te koppelen, zoals de Regionale Energiestrategie (RES), klimaat, bodemdaling, waterkwaliteit (Kaderrichtlijn Water) en het Stikstofdossier. We kiezen ervoor om op de korte termijn in te zetten op het vertragen van de maaivelddaling uitgaande van de huidige functies in het gebied, totdat er meer duidelijkheid is over de toekomst van het gebied. Dit doen wij door het uitvoeren van onderzoek naar effecten van diverse maatregelen op de bodemdaling, het actief geven van voorlichting en het aanpassen van het peilbeheer. Voor de lange termijn houden we er rekening mee dat functies en daarmee het grondgebruik in het veenweidegebied sterk zullen veranderen.

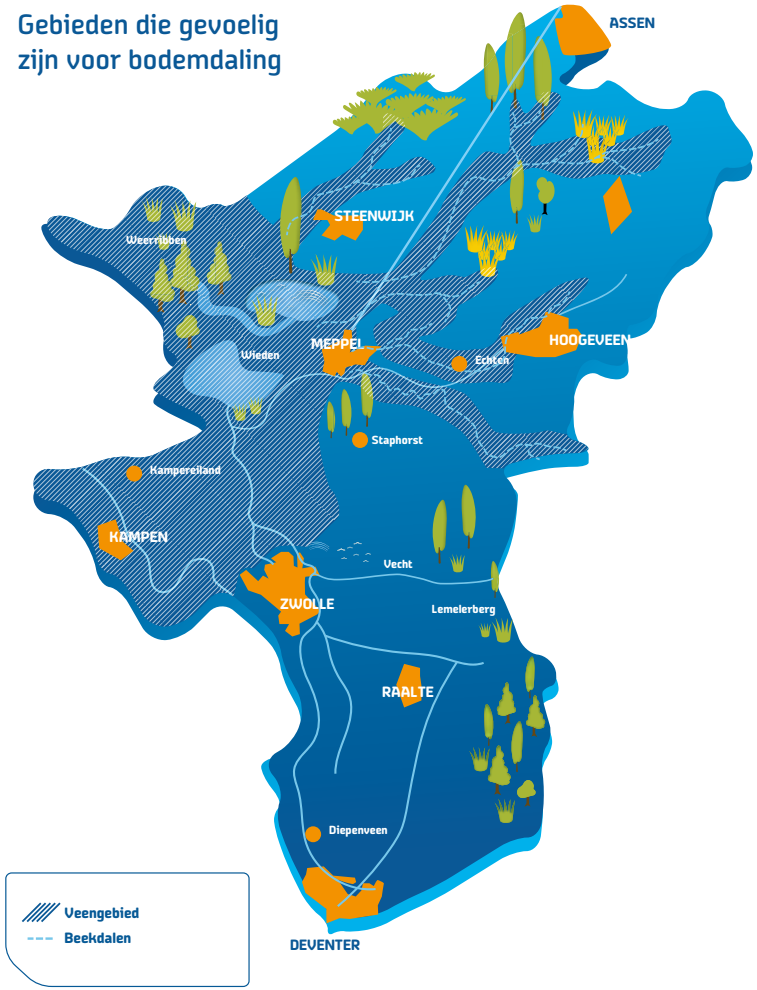

Figuur 13: Bodemdaling

Gewasbeschermingsmiddelen

Gewasbeschermingsmiddelen en biociden kunnen de waterkwaliteit bedreigen en risico's opleveren voor waterplanten en -dieren. Als waterschap zetten we in op een verbetering van de regionale waterkwaliteit. Dit betekent dat we onze meetinspanning de komende jaren intensiveren. We stemmen deze af op risicovolle activiteiten en teelten. Daarnaast zien we toe op een juiste naleving van de regels uit het Activiteitenbesluit voor het toepassen van gewasbeschermingsmiddelen op percelen nabij watergangen. We geven het goede voorbeeld door zelf geen onkruidbestrijdingsmiddelen toe te passen bij het onderhoud van onze eigen terreinen en percelen. Ook bij landbouwkundig medegebruik van bergingen en schouwpaden langs watergangen mogen geen gewasbeschermingsmiddelen worden gebruikt. Binnen het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer stimuleren we goede maatregelen die bijdragen aan vermindering van emissies vanaf zowel percelen als het erf. In samenwerking met de agrarische sector starten we gebiedsgerichte projecten. Een voorbeeld is een collectieve wasplaats voor landbouwmachines.

Figuur 14: Wasplaats voor spuitmachines zonder restlozing

Kaderrichtlijn Water

Een goede waterkwaliteit is van belang voor een gezond en duurzaam watersysteem en daar blijven wij ons als waterkwaliteitsbeheerder voor inzetten. Met de uitvoering van de benodigde maatregelen in het watersysteem vanuit ons programma Water Op Maat, en in de waterketen geven we richting 2027 uitvoering aan de Kaderrichtlijn Water. Na 2027 is een extra planperiode voor de Kaderrichtlijn voorzien gericht op het bereiken van de doelen. In deze periode kunnen eventueel aanvullende maatregelen worden getroffen om de doelen te bereiken of de doelen worden aangepast. De maatregelen voor de Kaderrichtlijn voeren we in principe integraal uit in samenwerking met onze gebiedspartners. Ook zorgen we voor een koppeling met andere beleidskaders zoals KlimaatActief, Zoetwatervoorziening Oost Nederland, Aanpak Stikstof, biodiversiteit en bodemdaling in veenweidegebieden. Daarnaast stimuleren we ook andere maatschappelijke sectoren om een bijdrage te leveren in het bereiken van de doelen, zoals in het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer.

Figuur 15: Kaderrichtlijn water de Reest

Doelen overige wateren

De oppervlaktewateren die niet zijn aangewezen als een waterlichaam onder de Kaderrichtlijn Water worden ‘overige wateren’ genoemd. Het betreft voornamelijk kleinere wateren in zowel stedelijk als landelijk gebied die ongeveer 80% van het areaal aan oppervlatewater beslaan. Voor chemische stoffen zijn er wettelijk normen (Kaderrichtlijn Water) vastgesteld die van toepassing zijn op al het oppervlaktewater. Voor de aangewezen zwemwateren gelden aanvullende wettelijke normen voor de bacteriologische kwaliteit.

Voor de overige wateren gaan we vooralsnog uit van de huidige doelen met betrekking tot de fysisch-chemische waterkwaliteit in ons vigerende waterbeheerplan. Voor de waardevolle kleine wateren, die door de provincie zijn aangewezen, zijn specifieke ecologische doelen in ontwikkeling. Uitgangpunt is dat de kwaliteit van deze wateren niet mag verslechteren. De komende jaren gaan we de toestand in ons overig water met monitoring beter in beeld brengen, ook met het oog op de waterlichamen behorende bij de Kaderrichtlijn Water. Zo nodig stellen we ons beleid daarop bij.

Figuur 16: Overig water Elperstroom

Slib Bandindikker → BT 5
Slib BP 7
Slib Bandindikker → BT 5

7. Waterketen in 2030

Het waterschap is verantwoordelijk voor het transport en het zuiveren van afvalwater dat wordt ontvangen op onze rioolwaterzuiveringsinstallaties (rwzi's). Dit is van belang voor schoon oppervlaktewater en een goede volksgezondheid. Naast waterketen maatregelen zijn de watersysteem maatregelen dus ook van belang voor schoon oppervlaktewater (figuur 17). Het waterschap heeft een voorbeeldfunctie voor de inwoners en bedrijven in ons gebied. We dragen kennis uit, geven voorlichting en ontwikkelen educatieprogramma's voor het onderwijs. Er worden gezamenlijk mogelijkheden verkend om de circulaire economie op een hoger plan te brengen en de energietransitie te versnellen. Wij wekken energie op uit afvalwater en gebruiken duurzame hulpstoffen en teruggewonnen materialen als grondstoffen in onze zuiveringsprocessen. We doen dat niet alleen en werken daarom nauw samen met gemeenten, bedrijven en kennisinstellingen.

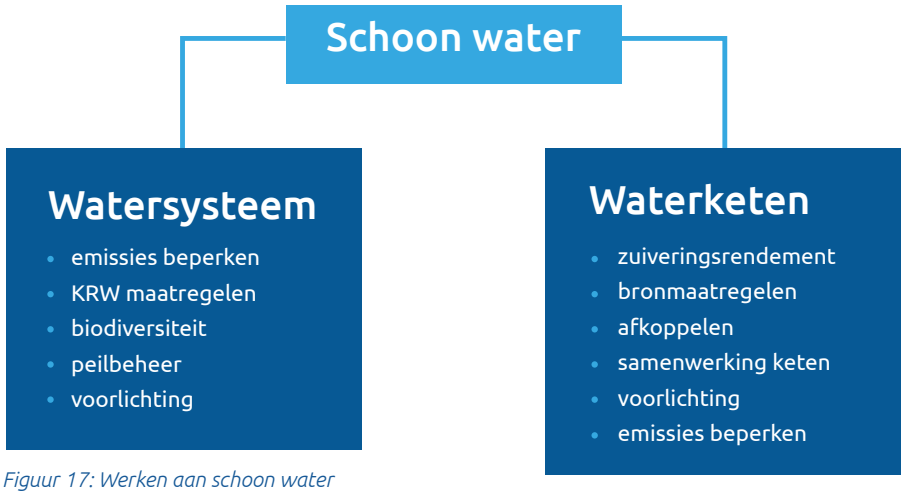

Figuur 17: Werken aan schoon water

Figuur 18: rioolwaterzuiveringen

Nutriënten

Het effluent dat onze zuiveringsinstallaties verlaat, voldoet in de regel ruimschoots aan de wettelijke emissienormen, de standaardnormen van het Activiteitenbesluit. Zuiveringsinstallaties lozen in de regel het effluent op Kaderrichtlijn wateren. Voor een aantal van deze wateren wordt de vereiste waterkwaliteit niet altijd gehaald. Ook periodes van langdurige droogte versterkt dat. Om de doelen van de Kaderrichtlijn te realiseren nemen we, waar nodig, aanvullende maatregelen om de emissie van stikstof en fosfaat verder te verminderen.

Expeditie watervisie
samen onderweg naar 2030

Drents Overijsselse Delta
uw waterschap

Opkomende stoffen

Door bronmaatregelen waarmee we voorkomen dat water gezuiverd moet worden en door het zuiveren van afvalwater is de waterkwaliteit van het oppervlaktewater de laatste decennia flink verbeterd. Vooral de 'klassieke' stoffen zoals nutriënten worden grotendeels verwijderd. De laatste jaren treffen wij echter steeds meer 'nieuwe' microverontreinigingen aan in ons watersysteem, de zogenaamde opkomende stoffen. Denk hierbij aan medicijnresten en stoffen als PFAS die uit alledaagse consumentenproducten vrijkomen. Hoewel het veelal om lage concentraties gaat, vormt de grote verscheidenheid en de stapeling aan stoffen een bron van zorg voor het duurzaam gebruik van ons watersysteem. Door betere analysetechnieken kunnen we de aanwezigheid van deze stoffen steeds beter meten en zo de kwaliteit van het oppervlaktewater beter monitoren. We kijken niet alleen naar gehalten maar ook naar de effecten van stoffen op de ecologische waterkwaliteit en drinkwatervoorziening.

Waar we maatregelen nemen hebben we een duidelijke voorkeur voor maatregelen aan de bron waardoor we water minder hoeven te zuiveren. Daarbij werken we nauw samen met onze partners in de waterketen, maar ook met 'nieuwe' partners zoals de zorgsector. Denk aan gemeenten voor het afkoppelen van schoon regenwater dat nu nog naar onze zuiveringen gaat, of samenwerking met grote bedrijven om het rendement in de waterketen te verbeteren.
Water beter zuiveren vraagt extra inzet van grondstoffen en energie. Daarom beschouwen we het gehele kostenplaatje; de kosten en baten bezien we in samenhang met andere duurzaamheidsaspecten zoals circulariteit en energiebesparing. Ook zetten we ons in voor de ontwikkeling van nieuwe, duurzamere of goedkopere zuiveringstechnieken.

Klimaatverandering

Het rioolstelsel is niet overal berekend op extreme buien die we vaker mogen verwachten als gevolg van klimaatverandering. Veel neerslag kan leiden tot water op straat en dat geeft overlast. Het afvalwater kan via overstorten in het oppervlaktewater terecht komen. En een te veel aan regenwater in het riool zorgt dat de zuiveringen minder goed presteren. Om beter voorbereid te zijn op extreme buien willen we beter gebruik maken van de bergingscapaciteit in het stedelijk gebied, gemeenten helpen, regenwater van de riolering afkoppelen en het bestaande afvalwatersysteem optimaliseren. In nieuwe wijken wordt bijvoorbeeld schoon regenwater niet meer via de riolering naar de rwzi afgevoerd, maar ter plaatse geïnfiltreerd of op een andere manier nuttig toegepast. Het optimaliseren van het stedelijk watersysteem en de waterketen doen we niet alleen, maar samen met onze partners.

Samenwerking met gemeenten

We intensiveren de samenwerking met onze partners in de afvalwaterketen, onder andere via Fluvius en Rivus. Een integrale aanpak staat hierbij voorop: waterkwaliteit en waterkwantiteit. Deze samenwerkingsverbanden worden steeds belangrijker vanwege de grote opgaven waar we voor staan: waterkwaliteit, klimaatadaptatie, energietransitie, circulaire economie en assetmanagement.

Samenwerking met grote lozers

Toenemende economische bedrijvigheid leidt tot meer afvalwater. Samen met bedrijven kunnen we de zuiveringsrendementen verbeteren en de oppervlaktewaterkwaliteit verbeteren. Wij gaan daarom de komende jaren in gesprek met de grote bedrijven in ons gebied om de samenwerking te versterken. Onze inzet daarbij is zo veel mogelijk afvalwater van deze bedrijven te zuiveren op onze rwzi's en daarmee hoge rendementen voor beide partijen te realiseren. Daarnaast willen we samen met bedrijven en kennisinstellingen werken aan innovaties en kostenbesparingen in de keten. Denk daarbij aan uitwisseling van biogas of het verkennen van zuiveringsopties.

Expeditie watervisie
samen onderweg naar 2030

Drents Overijsselse Delta
uw waterschap

Energiebesparing

In 2025 willen we energieneutraal zijn, door onder meer energie te besparen: 10% in 2025 in vergelijking met 2020. We produceren in onze rwzi's zoveel mogelijk biogas door het vergisten van het zuiveringsslib dat ontstaat bij het zuiveren van afvalwater. Dit biogas zetten we om in elektriciteit dat we kunnen gebruiken voor onze zuiveringsprocessen. Maar ook alternatieve toepassingen, zoals rijden op biogas of het leveren van groen gas aan het gasnet, zijn denkbaar. We doen dit niet alleen omdat we milieubewust en duurzaam willen werken en kosten willen besparen. Wij willen ook het goede voorbeeld geven: People, Planet, Prosperity. Wij beschikken over zestien rioolwaterzuiveringsinstallaties en kunnen hier nieuwe technieken uitproberen en innovaties toepassen.

Hergebruik en circulair uit afvalwater

Niet alleen op het gebied van energie, ook bij het hergebruik of terugwinnen van grondstoffen willen wij een voorbeeldfunctie vervullen. We volgen de landelijke ontwikkelingen en spelen proactief in op mogelijkheden door te participeren in de landelijke Energie- en grondstoffenfabriek en in diverse STOWA onderzoeken.

In het zuiveringsproces maken wij gebruik van hulpstoffen die helpen de zuivering van afvalwater efficiënter te laten verlopen. Polymeren worden bijvoorbeeld gebruikt om zuiveringsslib te ontwateren, zodat de transportkosten van dit ingedikte slib lager uitvallen. Door verdergaande optimalisaties in het zuiveringsproces willen wij het gebruik van hulpstoffen de komende jaren verder beperken. Dit is economisch aantrekkelijk en levert een positieve bijdrage op voor het milieu door een reductie van het gebruik van primaire grondstoffen. Dit zal niet altijd mogelijk zijn gezien de eisen die worden gesteld aan de kwaliteit van het gezuiverde afvalwater vanuit vergunningseisen en de KRW.

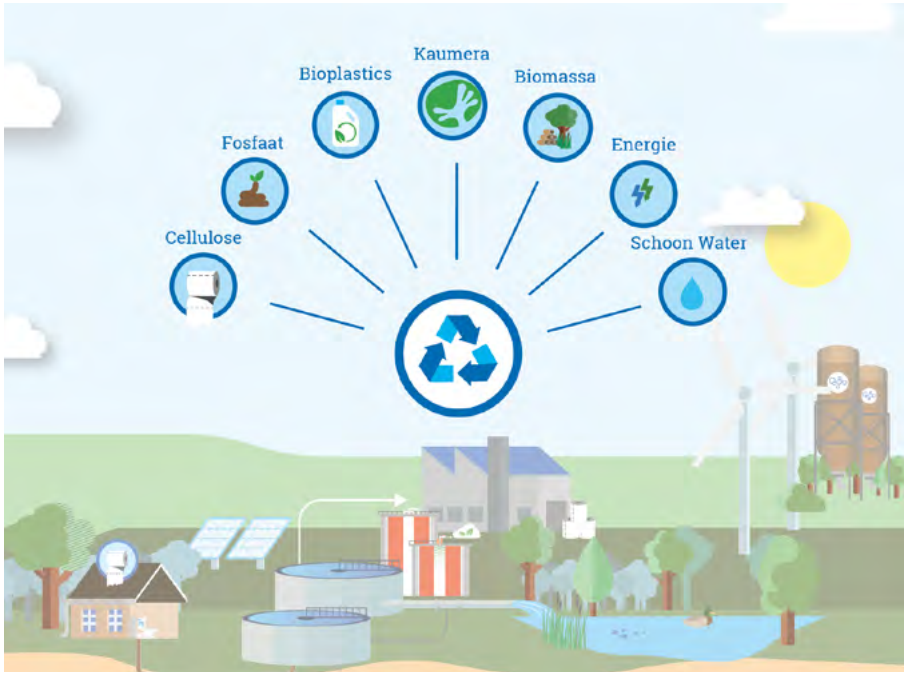

Figuur 19: circulariteit binnen de afvalwaterketen (UvW)

8. Het vervolg van onze expeditie

De wereld om ons heen is en blijft voortdurend in verandering….

We zijn ons er van bewust dat de wereld in beweging is en dat zal blijven. Voor de ontwikkeling van deze visie zijn wij een expeditie gestart. Met de visie die voor u ligt is deze expeditie niet afgelopen. We vinden het belangrijk dat deze visie actueel is en blijft aansluiten bij nieuwe ontwikkelingen. We houden onze visie daarom regelmatig tegen het licht, tenminste iedere nieuwe coalitieperiode, zodat we kunnen blijven inspelen op nieuwe ontwikkelingen. We blijven daarom voortdurend met u in gesprek.

De ambities uit deze ontwerp watervisie gaan we de komende maanden verder uitwerken in het waterbeheerprogramma 2021-2027. In dit programma worden onze doelen verder uitgewerkt en staan ook de maatregelen die bijdragen aan het realiseren van deze doelen. Ze worden niet alleen thematisch uitgewerkt, maar ook verbonden aan de verschillende gebieden binnen ons beheergebied.

Wij nodigen u uit om met ons deze expeditie verder voort te zetten.

Expeditie watervisie
samen onderweg naar 2030

Drents Overijsselse Delta
uw waterschap

Drents Overijsselse Delta

uw waterschap

Document:	Ontwerp Watervisie
Status:	Ontwerp
Versie:	1.0
Datum:	24 maart 2020

Dokter van Deenweg 186
8025 BM Zwolle
Postbus 60
8000 AB Zwolle

088 - 233 12 00
wdodelta.nl